

I N M E M O R I A M

VIKTOR VLADIMIROVIČ VINOGRADOV

Umirući, profesor i akademik Viktor Vladimirovič Vinogradov ostavio je za sobom preko dvije i po stotine znanstvenih radova, posvećenih različitim filološkim disciplinama — od opće teorije i metodologije znanosti o jeziku, povijesne fonetike i dijalektologije, poredbeno proučavanja razvoja slavenskih jezika do teorije književnosti, poetike, stilistike i tekstologije.

Viktor Vladimirovič Vinogradov rođio se 12. siječnja 1895. u Zarajsku. Završio je Historijsko-filološki i Arheološki institut u Petrogradu kao učenik poznatog ruskog filologa A. A. Šahmatova. God. 1919. objavio je svoju magistersku disertaciju iz područja ruske dijalektologije (fonetika sjevernoruskog narječja), a već iduće godine započeo je predavati na Petrogradskom sveučilištu da bi u tridesetim godinama preselio u Moskvu i postao profesorom Moskovskog državnog sveučilišta (MGU).

U prvo je vrijeme svoje intenzivne znanstvene djelatnosti Vinogradov bio sljedbenik nauke Baudoina de Courtenaya i ženevske lingvističke škole, i u dvadesetim je godinama ulazio u krug pristalica tzv. »formalne škole« u ruskoj znanosti o književnosti. Rukovodio je u to vrijeme sektorom jezika umjetničke književnosti u Državnom institutu za povijest umjetnosti i objavio cijeli niz istraživanja, posvećenih Gogolju, Dostojevskom i suvremenim ruskim piscima, a također i pitanjima pjesničkoga jezika, zadaćama stilistike kao posebne znanstvene discipline, teoriji proze i poredbenoga proučavanja književnosti. Krug njegovih bavljenja u to vrijeme neobično je velik: Vinogradov piše podjednako o staroruskom spomeniku, *Žitiju protopopa Avakuma* kao i o modernoj poeziji Ane Ahmatove. Ali je već tada smjer istraživanja jasan: orijentacija na »povijest književnosti radi istraživanja problema riječi«.

Stoga je shvatljivo što Vinogradov, u vrijeme kada se raspadala »formalna škola«, ne sužava krug svoga zanimanja, već ga, naprotiv, proširuje — vraćajući se lingvistici i uvodeći u nju stilistička istraživanja u najširem opsegu i pridajući im ujedno naglašenu povijesnu dimenziju. U tridesetim godinama predaje na sveučilištu povijest ruskoga književnog jezika i objavljuje dva izdanja djela *Očerki po istorii russkogo literaturnog jazyka XVII—XIX v.* (1934 i 1938). Odatle ga vodi put prema proučavanju suvremenoga ruskoga jezika koji će, na kraju, rezultirati nezaobilaznom knjigom *Russkij jazyk. Grammatičeskoe učenie o slove* (1947). Međutim, ni u to vrijeme Vinogradov ne napušta svoje intenzivno bavljenje

književnošću, koja za njega nije nikada samo građa potrebna lingvisti, i objavljuje svoje knjige o Puškinu (*Jazyk Puškina*, 1935; *Stil' Puškina*, 1941), radeći ujedno kao tekstolog na uređivanju akademskoga izdanja Puškinovih djela.

God. 1946. Vinogradov je izabran za redovnoga člana Akademije znanosti SSSR, od 1950. direktor je Instituta za jezikoslovlje a od 1958. Instituta za ruski jezik Akademije znanosti, na kojoj je dužnosti ostao do pred kraj svoga života. Od 1952. uređuje također časopis »Voprosy jazykoznanija«. Prevladavši niz teškoća i osobnih nedaća, Vinogradov je postao osobito plodan u posljednjem desetljeću svoga života, kada su mu prilike dopustile da objavi cijelu seriju značajnih radova iz područja stilistike: *O jazyke hudožestvennoj literatury* (1959), *Problema avtorstva i teorija stilej* (1961), *Stilistika. Teorija poetičeskoj reči. Poetika* (1963), *Šiže i stil'* (1963). Radeći pak i nadalje na problemima povijesti jezika, obratio je svoj pogled i na druge slavenske jezike i zakonitosti nastajanja nacionalnih jezika u drugim sredinama, pa je upravo s tom sintetskom problematikom nastupio kao jedan od glavnih referenata na sofijskom Međunarodnom slavističkom kongresu god. 1963. s referatom: *Različija meždu zakonomernostjama razvitija slavjanskih literaturnyh jazykov v donacional'nuju i nacional'nuju epohi*.

Kada je na Međunarodnom slavističkom kongresu u Beogradu god. 1955. Vinogradov izabran za predsjednika Međunarodnoga odbora slavista i ovlašten da organizira IV Međunarodni slavistički kongres u Moskvi, svi su sudionici ovoga sastanka bili neobično zadovoljni. Znali su da na čelo međunarodne organizacije dolazi čovjek izuzetne erudicije, svestrani i renomirani istraživač i teoretičar, prokušani organizator s velikim autoritetom, utemeljenim na desecima knjiga njegovih radova. U svojim očekivanjima nisu se prevarili. Stojeći godinama na čelu međunarodne slavistike, Vinogradov je povezivao mnoge znanstvene radnike, bez obzira na aktualna politička zbivanja u svijetu, u veliku znanstvenu porodicu lingvista i književnih historičara, radeći često na uklanjanju i prevladavanju razlika među pojedinim filološkim znanstvenim disciplinama ili suprotstavljenim metodologijama. Obilazeći pojedina znanstvena središta, Viktor Vladimirovič boravio je u proljeće god. 1966. u Zagrebu kao gost Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, a na godišnjoj skupštini Hrvatskog filološkog društva održao je predavanje pod naslovom *Diskusije o terminima i historijsko-lingvističkim pojmovima u suvremenoj nauci o književnom jeziku i njegovoj historiji* (predavanje je objavljeno u časopisu »Umjetnost riječi« X, 1966, br. 3—4).

S ovog zagrebačkog skupa, s Međunarodnih slavističkih kongresa u Moskvi, Sofiji i Pragu, s mnogih drugih međunarodnih i nacionalnih znanstvenih sastanaka, iz pojedinačnih razgovora i diskusija za koje je Viktor Vladimirovič uvijek nalazio vremena, sjećat će se i hrvatski slavisti — lingvisti i književni historičari, kroatisti i rusisti, medijevisti i proučavatelji suvremenoga jezika i književnosti — ovog velikog ruskog znanstvenog radnika kojega će doprinos filologiji u svijetu tek budućnost moći u potpunosti ocijeniti.

A. Flaker